

Цитування:

Соболевська С. О. Роль візуальної комунікації у впровадженні принципів безбар'єрності та інклюзивності в українських музеях. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. 2026. № 2. С. 97–103.

Соболевська Світлана Олександрівна,
кандидат культурології,
доцент кафедри гуманітарних дисциплін
Національної академії керівних кадрів
культури і мистецтв
<https://orcid.org/0000-0002-5361-7085>
svitlanasobolievaska@gmail.com

Sobolievska S. (2026). The Role of Visual Communication in Implementing the Principles of Barrier-Free and Inclusivity in Ukrainian Museums. *National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald: Science journal*, 2, 97–103 [in Ukrainian].

РОЛЬ ВІЗУАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ У ВПРОВАДЖЕННІ ПРИНЦИПІВ БЕЗБАР'ЄРНОСТІ ТА ІНКЛЮЗИВНОСТІ В УКРАЇНСЬКИХ МУЗЕЯХ

Мета дослідження – визначити особливості використання в українських музеях візуальної комунікації як інструменту підтримки національної ідентичності через цифрові технології у контексті взаємодії принципів безбар'єрності та інклюзивності і збереження культурної спадщини. **Методологія дослідження.** Використовуючи міждисциплінарний підхід і базуючись на принципах культурології та музеєзнавства для визначення ролі візуальної комунікації у впровадженні принципів безбар'єрності та інклюзивності в українських музеях у статті застосовано аналітичний і культурологічний методи дослідження. **Наукова новизна** полягає у визначенні потенціалу візуальної комунікації як інструменту для створення безбар'єрного та інклюзивного середовища і збереження культурної спадщини в українських музеях, що є важливим чинником у формуванні і збереженні національної ідентичності. **Висновки.** Для реалізації принципів інклюзії та безбар'єрності в українських музеях необхідно розробляти проекти, що враховуватимуть потреби різних груп людей. Безпосередньо для музейного простору важливим є створення сучасних експозицій та організація спеціалізованих просторів. Вдосконалення потребує й інформаційна складова, зокрема, розробка цифрових ресурсів (вебсайтів, мобільних додатків, медіа платформ), що мають забезпечити рівний доступ до культурних цінностей всім відвідувачам. Із залученням цифрових технологій візуальна комунікація стає водночас як інструментом для розвитку музеїв у плані доступності, так і складовою соціальної інтеграції та побудови інклюзивного суспільства, де люди з особливими потребами отримують рівні можливості участі у культурних процесах. Інклюзивні практики у візуальній комунікації в українських музеях дозволяють подолати бар'єри і забезпечити всім рівний доступ до культурних цінностей, які формують нашу національну ідентичність.

Ключові слова: безбар'єрність, візуальна комунікація, інклюзивність, культурна спадщина, культурні цінності, музей, національна ідентичність, українська культура, цифрові технології

Sobolievska Svitlana, Candidate of Cultural Science, Associate Professor at the Department of Humanities, National Academy of Culture and Arts Management

The Role of Visual Communication in Implementing the Principles of Barrier-Free and Inclusivity in Ukrainian Museums

The purpose of the article is to identify the peculiarities of using visual communication in Ukrainian museums as a tool for supporting national identity through digital technologies in the context of the interaction between the principles of barrier-free and inclusiveness and the preservation of cultural heritage. **The research methodology.** Using an interdisciplinary approach and based on the principles of cultural studies and museology to determine the role of visual communication in implementing the principles of barrier-free and inclusiveness in Ukrainian museums, the article applies analytical and cultural research methods. **The scientific novelty** consists in determining the potential of visual communication as a tool for creating a barrier-free and inclusive environment and preserving cultural heritage in Ukrainian museums, which is an important factor in the formation and preservation of national identity. **Conclusions.** In order to implement the principles of inclusion and barrier-free in Ukrainian museums, it is necessary to develop projects that take into account the needs of different groups of people. For museum spaces, it is important to create modern exhibitions and organize specialised spaces. The information component also needs improvement, in particular, the development of digital resources (websites, mobile applications, media platforms) that should ensure equal access to cultural values for all visitors. With the use of digital technologies, visual communication becomes both a tool for the

development of museums in terms of accessibility and a component of social integration and the building of an inclusive society where people with special needs have equal opportunities to participate in cultural processes. Inclusive practices in visual communication in Ukrainian museums will help overcome barriers and ensure equal access for all to the cultural values that shape our national identity.

Keywords: barrier-free, visual communication, inclusiveness, cultural heritage, cultural values, museum, national identity, Ukrainian culture, digital technologies.

Актуальність теми дослідження. Культурна спадщина відіграє важливу роль у формуванні і збереженні національної ідентичності, адже є основою для розуміння та вивчення історії і традицій народу, сприйняття культурних цінностей та збереження зв'язку між різними поколіннями. У сучасних музейних практиках особливого значення набувають принципи безбар'єрності та інклюзивності, що мають забезпечувати рівний доступ до культурної спадщини для всіх категорій населення, зокрема людей з особливими потребами. Для того, щоб кожна людина відчула себе рівноправним учасником культурного процесу, виникає потреба адаптації музейного простору, експонатів, інформаційних ресурсів музеїв до даної категорії населення, оскільки у зв'язку з війною кількість людей з особливими потребами збільшилась.

У процесі адаптації музеїв до потреб особливих відвідувачів саме візуальна комунікація може стати тим інструментом, що забезпечить повноцінну передачу культурних повідомлень. Сучасні засоби презентації культурної спадщини, візуальні матеріали та елементи, зокрема графіка, інтерактивні екрани, віртуальне зображення простору музею і наявних експонатів, віртуальні тури дозволяють створити унікальну інклюзивну культурну атмосферу.

Тож у контексті інклюзивного підходу до культурних та освітніх практик у час бурхливого розвитку цифрових технологій, що надають додаткову можливість збереження в умовах війни української культурної спадщини, що є основою нашої національної ідентичності, значення дослідження взаємозв'язку культурної спадщини, безбар'єрності та інклюзивності набуває особливої актуальності крізь призму культурології.

Аналіз досліджень і публікацій. В Україні з метою забезпечення безбар'єрності та інклюзивності у сфері культури розроблено низку нормативно-правових документів, серед яких можна виділити Національну стратегію із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року [14]. З метою вивчення закордонного досвіду у 2020 році в аналітичній доповіді «Створення

безбар'єрного середовища та соціальна інклюзія: світовий досвід для України» розглядалися різні практики щодо провадження принципів безбар'єрності та соціальної інклюзії в інших країнах [4]. Безбар'єрність та інклюзивність знаходиться у фокусі наукових інтересів низки українських дослідників, зокрема О. Бабиця [1], Т. Курченко [6], В. Кушніра [7], Л. Марценюк [11], Л. Наливайко [11], Л. Прохоренко [13], В. Романчишина [17], Л. Слободяна [18], М. Швеця [20].

Міжнародний досвід впровадження музейної інклюзії досліджують науковиці В. Надольська і С. Гаврилюк, які аналізують діяльність зарубіжних музеїв, що спрямовується подолання бар'єрів і перешкод в отриманні доступу до музейних предметів та культурних послуг закордонних музеїв [10]. Відповідно до сучасних практик інклюзії в Україні у таких музеях як Державний природознавчий музей Національної академії наук України (м. Львів), Косівський музей народного мистецтва та побуту Гуцульщини (філія Національного музею народного мистецтва Гуцульщини й Покуття імені Й. Кобринського), Мистецький арсенал (м. Київ), Музей Волинської ікони (м. Луцьк), музей історії міста Києва, музей «Львів стародавній», Національний музей Голодомору-геноциду, Національний історико-архітектурний музей «Київська фортеця», Національний музей мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків, Полтавський літературно-меморіальний музей Панаса Мирного, Харківський художній музей та інших у виданні «Кращі практики інклюзії» звертаються М. Ясеновська та О. Зіненко [21].

У 2024 році з метою провадження доступності і безпеки у музеях за фінансової підтримки Надзвичайного фонду спадщини ЮНЕСКО (NEF) за підсумками серії семінарів, проведених у межах проекту ЮНЕСКО, Національної спілки архітекторів України і Національного музею мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків, було видано порадики «Реновація музеїв: архітектура доступності і безпеки» [16]. Також у 2024 році у праці «Інклюзивність музейних просторів як можливість розвитку екскурсійної діяльності для осіб з обмеженими можливостями»

О. Чубрей, В. Яворська і М.-А. Чубрей проаналізували теоретичні аспекти екскурсійної діяльності для осіб з обмеженими можливостями з урахуванням сучасних зарубіжних і вітчизняних практик, висвітливши основні аспекти впровадження інклюзивного музейного простору в Україні [19]. Потенціал українських музеїв на базі медичних освітніх закладів з реалізацією інклюзивних технологій у праці «Використання музейних експозицій в освітньому процесі медичних закладів вищої освіти із дотриманням норм доступності» досліджує В. Литовченко [8], до потенціалу візуального мистецтва для людей з інвалідністю зору звертаються Л. Вежбовська і М. Коваленко [2].

Питання музейної комунікації і використання новітніх технологій в умовах цифровізації з аналізом особливостей візуальної комунікації як феномена масової культури висвітлює у своїй праці «Музейна комунікація в умовах цифровізації» культурологиня Ж. Денисюк [3]. Крізь призму викликів сьогодення та розвитку сучасних технологій до віртуальної комунікації музейних закладів також звертаються О. Обласова і В. Ривліна [15]. Та окремого дослідження потребує використання візуальної комунікації у музеях як засобу популяризації українських культурних цінностей, що мають стати доступними для всіх категорій населення завдяки реалізації принципів безбар'єрності та інклюзивності.

Мета дослідження – визначити особливості використання в українських музеях візуальної комунікації як інструменту підтримки національної ідентичності через цифрові технології у контексті взаємодії принципів безбар'єрності та інклюзивності і збереження культурної спадщини.

Виклад основного матеріалу. У зв'язку зі змінами парадигми музейної комунікації на сучасному етапі розвитку цифрового суспільства суттєвої трансформації зазнали підходи до традиційних форм музейної діяльності, що нині тісно пов'язані із можливостями доступу до мережі Інтернет та інноваційними цифровими технологіями, які, на думку О. Обласової і В. Ривліної, розкривають безпрецедентні можливості як для розробки нових підходів та організації музейних експозицій у цілому, так і до візуальної комунікації у музеях [15, с. 352]. Також дослідниці вважають, що глибинна трансформація, що відбулась протягом останніх десятиліть у соціокультурному

просторі посприяла відкритості музеїв як таких культурних об'єктів, що потенційно здатні зберігати і створювати культуру, оскільки музейні заклади стали більш аудиторно орієнтованими у зв'язку з концептуальним переходом від розуміння музею як місця освіти до музею як місця навчання, яке відповідає потребам всіх його відвідувачів [15, 353].

За визначенням міжнародної ради музеїв «музей є постійною неприбутковою інституцією на службі суспільства, яка досліджує, колекціонує, зберігає, презентує та інтерпретує матеріальну і нематеріальну спадщину. Музеї є відкритими для громадськості, доступними ті інклюзивними установами, які плеають розмаїття і сприяють сталому розвитку суспільства [22]». Як вважають М. Ясеновська та О. Зіненко інклюзія нині стає ціннісним підходом до людського різномаяття, поваги та небайдужого ставлення до навколишніх, інклюзія або «включення» є системою запобігання дискримінації і необхідна всюди для будь-яких груп населення. Науковиці пропонують наступне визначення даного терміну: «Інклюзія – це процес реального включення будь-якої людини, що передбачає створення для неї умов доступності в закладі, інституції, будь-якому громадському просторі, забезпечення можливостей рівноправно брати участь у суспільному житті завдяки розробці та застосуванню конкретних рішень» [21, 2–5].

Якщо звернутися до питання забезпечення безбар'єрності та інклюзивності у музеях, то його можна розглянути по-перше з позицій інформаційної доступності, а по-друге з огляду доступності контенту музейної експозиції. Роль візуальної комунікації набуває особливої ваги в обох випадках, але цифрові технології впроваджуються з деякими відмінностями. «Музейна комунікація все більшою мірою опосередковується цифровими технологіями та засобами зв'язку, що безпосередньо впливають як на спосіб музейної репрезентації, так і на способи комунікації з відвідувачами, позиціонування музеїв в інформаційному просторі. В сучасних умовах значне місце посідає саме візуальність музейної комунікації, що обумовлює як представленість музейного зібрання у цифровому форматі, так і особливий канал зв'язку, що формує поле музейної семантики у віртуальному інформаційному просторі [3, 64]», зазначає науковиця Ж. Денисюк.

Безпосередньо у приміщеннях музеїв або у музейних просторах для забезпечення

принципів безбар'єрності та інклюзивності задля доступності контенту музейної експозиції серед кращих практик інклюзії М. Ясеновською та О. Зіненко пропонується використовувати:

- аудіодискрипцію (тифлопереклад чи тифлокоментар) для надання інформації у відео і медіаконтенті про ключові візуальні елементи для відвідувачів з вадами зору;

- проекти доповненої реальності (AR – Augmented Reality) з доповненням об'єктів реального світу генерованою різними пристроями інформацією і віртуальними образами із долученням різних сенсорних відчуттів відвідувачів (зорових, нюхових, слухових, соматосенсорних, тактильних);

- стаціонарні, переносні та індивідуальні (для носіння на тілі) індукційні петлі для передачі звукової інформації без шумових перешкод для слабочуючих і глухих людей [21, 4–5].

Важливим чинником стає й забезпечення сенсорної доступності, коли у музеях створюються сприятливі умови для комфорту людей із ментальною інвалідністю або порушеннями сприйняття сенсорної інформації, оскільки сенсорна доступність передбачає відсутність яскравого мерехтливого світла, спалахів світла, гучних звуків або ударів, шурхоту, різких запахів, що можуть заважати відвідувачам, які мають розлади аутичного спектру, хворим на епілепсію, людям з підвищеною тривожністю, тим, хто має проблеми з візуально-просторовим орієнтуванням та іншим відвідувачам з особливими потребами [21, 4-5].

Прикладом доступності контенту експозиції, заснованої на принципах безбар'єрності та інклюзивності з використанням сучасних технологій можна вважати український музей «Львів стародавній», експонати колекції якого представлені у різних формах. Завдяки цьому відвідувачі можуть самостійно обрати зручний спосіб для ознайомлення з об'єктами музею, що є важливим як для різних вікових груп, так і для людей з особливими потребами, що мають вади слуху, зору або ментальні розлади, адже у музеї використано найновіші технології. Зокрема у музеї «Львів стародавній» створено 12 мультимедійних експозицій, наявні 11 діорам із відтворенням запахів і звуків, притаманних різним історичним епохам, розташовано 39 фігур видатних осіб, пов'язаних з історією міста Львів. Фігури виготовлені у технології «кібершкіри» з протезами очей і щелеп,

зовнішній вигляд видатних постатей реконструйовано відповідно до археологічних знахідок та історичних джерел (рис. 1–3). Для максимального занурення у представлені епохи всі 12 експозицій створені у форматі 3D з додатковим застосуванням 5D-ефектів. Також у музеї наявний доступний зі смартфону аудіогід дев'ятьма мовами і є можливість для людей з вадами зору пройти всі експозиції з супроводом фахівця, оскільки замовити екскурсію, де представники цієї категорії населення можуть ще й почути звуки, відчутти запахи епохи, доторкнутись до предметів (війтівських ключів від чотирьох башт середньовічного Львова, реплік зброї, історичного одягу, монет тощо) можна задалегідь [21, 13].

Рис. 1. Фігури історичних особистостей у музеї «Львів стародавній» [9]

Рис. 2. Фігури історичних особистостей у музеї «Львів стародавній» [9]

Рис. 3. Фігури історичних особистостей у музеї «Львів стародавній» [9]

На думку Т. Курченко, «однією із складових організації безперешкодного доступу до інформаційних ресурсів соціокультурних установ є наявність вебсайту, адаптованого до потреб осіб з особливими потребами» [6, 134]. Щодо забезпечення інформаційної доступності з урахуванням принципів безбар'єрності та інклюзивності для відвідувачів з особливими потребами можна навести приклад роботи Національного музею мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків, де у 2019 році за підтримки Українського культурного фонду було створено новий вебсайт, що відповідає міжнародним стандартам інклюзивного ІТ-дизайну і забезпечує зручний доступ до контенту українською та англійською мовами для людей з особливими потребами. Особливостями сайту музею є можливість збільшення шрифту і налаштування кольорової схеми та контрастності. Також для зчитування за допомогою скрін-рідерів наявні альтернативні тексти (вербальні описи) до всіх візуальних складових. Контент коректно структуровано для забезпечення швидкої навігації зі скрін-рідером. Для людей із порушеннями моторики на сайті наявна опція управління та навігації винятково за допомогою клавіатури [21, 11–12].

Вебсайт музею містить інформацію про музей та його історію, музейну колекцію, що постійно поповнюється новими предметами, інформує про програми, актуальні події та умови відвідування. Досвід безпосереднього знайомства з музеєм можуть у певній мірі замінити дві віртуальні екскурсії, що знайомлять з мистецтвом Європи і мистецтвом Азії. Комунікація музею не обмежена тільки сайтом, вона ведеться й на музейних майданчиках у Facebook, Instagram, Telegram, Youtube, Soundcloud.

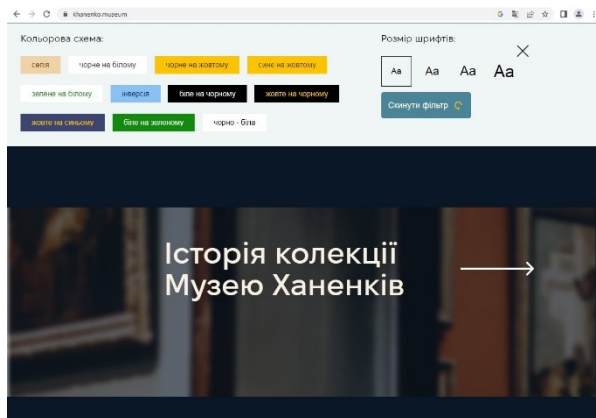

Рис. 4. Шрифти і можливості сайту Національного музею мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків [12]

У музеї постійно удосконалюється якість контенту, чому сприяє те, що всі тексти музею Ханенків написані доступним шрифтом, придбаним одним із партнерів музею О. Трегубом. Даний шрифт потребує мінімум зусиль для прочитання (рис. 4). Дизайн і верстка переважної частини текстів – анотацій та етикеток, навігаційних текстів, квестів, буклетів і книг, афіш та оголошень, цінників, – також є максимально легкими [21, 11–12].

Наукова новизна статті полягає у визначенні потенціалу візуальної комунікації як інструменту для створення безбар'єрного та інклюзивного середовища і збереження культурної спадщини в українських музеях, акцентуючи на важливості підтримки національної ідентичності.

Висновки. Отже для реалізації принципів інклюзії та безбар'єрності в українських музеях необхідно розробляти проекти, що враховуватимуть потреби різних груп людей, зокрема людей з особливими потребами та уразливих верств населення. Серед таких інклюзивних проектів, що призначені безпосередньо для музейного простору, можна виділити створення сучасних експозицій та організацію спеціалізованих просторів для спілкування і проведення доступних освітніх заходів (зустрічей, екскурсій, майстер-класів). Інформаційна складова має включати розробку цифрових ресурсів – вебсайтів, мобільних додатків, медіа платформ з використанням контрастних кольорів, чітких шрифтів і піктограм, що забезпечуватимуть високий рівень видимості та сприйняття, а також рівний доступ до культурних цінностей всім відвідувачам. В обох випадках роль візуальної комунікації є вагомим, адже візуальні елементи допомагають не лише орієнтуватися у просторі, вони формують відчуття комфорту і безпеки. І візуальна комунікація стає водночас й інструментом для розвитку музеїв як доступних культурних інституцій, й складовою соціальної інтеграції та побудови інклюзивного суспільства з рівними можливостями для участі в культурних процесах. В свою чергу залучення інклюзивних практик у візуальну комунікацію в українських музеях дозволяє поступово долати бар'єри і забезпечувати рівний доступ до культурних цінностей, які формують нашу національну ідентичність.

Література

1. Бабич О. В. (2024). Забезпечення створення безбар'єрного простору в Україні. *Державне*

будівництво. № 2 (36). С. 620–634. DOI: <https://doi.org/10.26565/1992-2337-2024-2-42>.

2. Вежбовська Л., Коваленко М. Візуальне мистецтво для людей з інвалідністю зору: повернення до синкретизму. *Деміурґ: ідеї, технології, перспективи дизайну*. 2024. 7 (2). С. 215–233. DOI: <https://doi.org/10.31866/2617-7951.7.2.2024.315447>.

3. Денисюк Ж. З. Музейна комунікація в умовах цифровізації. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2021. № 3. С. 64–70. DOI: <https://doi.org/10.32461/2409-9805.3.2021.244718>.

4. Зубченко С. О., Каплан Ю. Б., Тищенко Ю. А. (2020). Створення безбар'єрного середовища та соціальна інклюзія: світовий досвід для України : аналітична доповідь. Київ: НІСД. 24 с.

5. Деякі питання комунікаційної підтримки реалізації Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20.12.2024 № 1301-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/deiaki-pytannia-komunikatsiinoi-pidtrymky-realizatsii-natsionalnoi-stratehii-iz-stvorennia-bezbariernoho-prostoru-v-ukraini-na-period-do-2030-roku-i201224-1301> (дата звернення: 10.01.2026).

6. Курченко Т. Є. Формування інклюзивного простору в інститутах соціальної пам'яті України. *Соціум. Документ. Комунікація* : зб. наук. статей. Серія «Соціальні комунікації». Вип. 17. Переяслав-Хмельницький, 2022. С. 125–154.

7. Кушнір В. Інтерактивність, інклюзія та партисипація як магістральні лінії інноваційних практик музейної роботи. *Народознавчі зошити*. 2022. № 1 (163), С. 16–30. DOI: <https://doi.org/10.15407/nz2022.01.016>.

8. Литовченко В. Використання музейних експозицій в освітньому процесі медичних закладів вищої освіти із дотриманням норм доступності. *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови*. 2025. № 1 (26). С. 83–97. DOI: <https://doi.org/10.33189/epsn.v1i26.278>.

9. Музей «Львів стародавній». URL: <https://lvivancient.org.ua/> (дата звернення: 02.02.2026).

10. Надольська В., Гаврилюк С. Міжнародний досвід упровадження музейної інклюзії. *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Історія*. 2024. № 15 (57). С. 151–187. DOI: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.15/57.17>.

11. Наливайко Л. Р., Марценюк Л. В. (2023). «Безбар'єрна Україна»: проблеми та перспективи. *Нове українське право* : наук. журнал. Київ : Гельветика. №4. С. 82–93.

12. Національний музей мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків. URL: <https://khanenko.museum/> (дата звернення: 03.02.2026).

13. Прохоренко Л. Інклюзивність та безбар'єрність освітнього простору: діти з

особливими освітніми потребами. *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови*. 2024. №2 (25). С. 203–219. DOI: <https://doi.org/10.33189/epsn.v2i25.265>.

14. Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.04.2021р. № 366-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#Text> (дата звернення: 17.01.2026).

15. Обласова О., Ривліна В. Візуальна комунікація музейних закладів: виклики часу та сучасні технології. Синопис: текст, контекст, медіа. 2025. №31 (4). С. 352–359. DOI: <https://doi.org/10.28925/2311-259x.2025.4>.

16. Реновація музеїв: архітектура доступності і безпеки. URL: <https://lnk.ua/geqr6GnV5> (дата звернення: 11.01.2026).

17. Романчишин В. Г. Безбар'єрність та інклюзивність українських театрів: соціокультурний аспект. *Науковий вісник Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого*. 2025. №36. С. 25–29.

18. Слободян Л. Я. (2024). Концепт «безбар'єрність» як об'єкт дослідження. *Проблеми сучасних трансформацій. Право, публічне управління та адміністрування*. 2024. № 11. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2024-11-02-05>.

19. Чубрей О. С., Яворська В. В., Чубрей М.-А. Ю. Інклюзивність музейних просторів як можливість розвитку екскурсійної діяльності для осіб з обмеженими можливостями. *Конструктивна географія та раціональне використання природних ресурсів*. 2024. Вип. 4 (спец.). С. 29–37. DOI: <https://doi.org/10.17721/2786-4561.2024.4.special-4/19>.

20. Швець М. А. Інклюзія в культурі: європейські підходи та їх імплементація в Україні. *Advanced discoveries of modern science: experience, approaches and innovations: Collection of scientific papers «SCIENTIA»*. Amsterdam, The Netherlands. June 27, 2025. Pp. 163–165.

21. Ясеновська М., Зіненко О. Кращі практики інклюзії. Бібліотека Фонду Фрідріха Еберта в Україні, 2020. 32 с. URL: <https://publicalternative.com.ua/wp-content/uploads/2022/02/16600.pdf> (дата звернення: 21.01.2026).

22. ICOM. *Museum Definition*. International Council of Museums. URL: <https://icom.museum/en/resources/standards-guidelines/museum-definition> (дата звернення: 19.01.2026).

References

1. Babich, O.V. (2024). Ensuring the creation of a barrier-free space in Ukraine. *State building*, 2 (36), 620–634. DOI: <https://doi.org/10.26565/1992-2337-2024-2-42> [in Ukrainian].

2. Vezhbovska, L., & Kovalenko, M. (2024). Visual art for people with disability of sight: return to

syncretism. *Demiurge: ideas, technologies, design prospects*, 7 (2), 215–233. DOI: <https://doi.org/10.31866/2617-7951.7.2.2024.315447> [in Ukrainian].

3. Denysiuk, Zh. (2021). Museum communication in the conditions of digitalization. *Library science. Record Studies. Informology*, 3, 64–70 [in Ukrainian].

4. Zubchenko, S. O., Kaplan, Yu. B., & Tyshchenko, Yu. A. (2020). Creating a barrier-free environment and social inclusion: global experience for Ukraine: analytical report. NISD [in Ukrainian].

5. Some issues of communication support for the implementation of the National Strategy for Creating a Barrier-Free Environment in Ukraine for the Period until 2030 (2024, December 20). Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine №.1301-r. <https://www.kmu.gov.ua/npas/deiaki-pytannia-komunikatsiinoi-pidtrymky-realizatsii-natsionalnoi-stratehii-iz-stvorennia-bezbariernoho-prostoru-v-ukraini-na-period-do-2030-roku-i201224-1301> [in Ukrainian].

6. Kurchenko, T. Ye. (2022). Formation of an inclusive space in institutions of social memory of Ukraine. Society. Document. *Communication. Series "Social communications"*, 17, 125–154 [in Ukrainian].

7. Kushnir, V. (2022). Interactivity, inclusion and participation as main lines of innovative practices of museum work. *Ethnological notebooks*, 1 (163), 16–30. DOI: <https://doi.org/10.15407/nz2022.01.016> [in Ukrainian].

8. Lytovchenko, V. (2025). The use of museum expositions in the educational process of medical institutions of higher education in compliance with accessibility norms. *Education of persons with special needs: ways of development*, 1 (26), 83–97. DOI: <https://doi.org/10.33189/epsn.v1i26.278> [in Ukrainian].

9. Museum "Lviv ancient". (n.d.). <https://lvivancient.org.ua/> [in Ukrainian].

10. Nadolska, V., & Havryliuk, S. (2024). International experience of implementation of museum inclusion. *Problems of humanities. History series*, 15 (57), 151–187. DOI: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.15/57.17> [in Ukrainian].

11. Nalyvaiko, L. R., & Martseniuk, L. V. (2023). "Barrier-free Ukraine": problems and prospects. *New Ukrainian law*, 4, 82–93 [in Ukrainian].

12. Bohdan and Varvara Khanenko National Museum of Art. (n.d.). <https://khanenko.museum/> [in Ukrainian].

13. Prokhorenko, L. (2024). Inclusiveness and barrier-free educational space: children with special educational needs. *Education of persons with special needs: ways of development*, 2 (25), 203–219. DOI: <https://doi.org/10.33189/epsn.v2i25.265> [in Ukrainian].

14. On the approval of the National Strategy for the Creation of a Barrier-Free Space in Ukraine for the period until 2030 (2021, April 14). Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine №.366-r. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#Text> [in Ukrainian].

15. Oblasova, O., & Ryvlyna, V. (2025). Visual communication of museum institutions: challenges of the times and modern technologies. *Synopsis: text, context, media*, 31 (4), 352–359. DOI: <https://doi.org/10.28925/2311-259x.2025.4> [in Ukrainian].

16. Renovation of museums: architecture of accessibility and security. (n.d.). <https://lnk.ua/geqr6GnV5> [in Ukrainian].

17. Romanchyshyn, V. H. (2025). Barrier-free and inclusive Ukrainian theaters: socio-cultural aspect. *Scientific Bulletin of the Kyiv National University of Theater, Cinema and Television named after I. K. Karpenko-Karyi*, 36, 25–29 [in Ukrainian].

18. Slobodian, L. Ya. (2024). The concept of "barrier-free" as an object of research. *Problems of modern transformations. Series: Law, Public Administration and Administration*, 11. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2024-11-02-05> [in Ukrainian].

19. Chubrei, O. S., Yavorska, V. V., & Chubrei, M.-A. Yu. (2024). Inclusiveness of museum spaces as an opportunity to develop excursion activities for persons with disabilities. *Constructive geography and rational use of natural resources*, 4 (special), 29–37. DOI: <https://doi.org/10.17721/2786-4561.2024.4.special-4/19> [in Ukrainian].

20. Shvets, M. A. (2025). Inclusion in culture: European approaches and their implementation in Ukraine. Advanced discoveries of modern science: experience, approaches and innovations. Collection of scientific papers "SCIENTIA". Amsterdam, The Netherlands. June 27, 163–165 [in Ukrainian].

21. Yasenovska, M., & Zinenko, O. (2020). Best practices of inclusion. http://fes.kiev.ua/n/cms/fileadmin/upload2/inclusion_booklet_zor_21.10.2020.pdf [in Ukrainian].

22. ICOM. (2022). *Museum Definition*. International Council of Museums. <https://icom.museum/en/resources/standards-guidelines/museum-definition> [in English].

Стаття надійшла до редакції 06.03.2026
Отримано після доопрацювання 10.04.2026
Прийнято до друку 22.04.2026
Опубліковано 26.05.2026